

FRANCESC ESPINET I BURUNAT
LA RECEPCIÓ DE LA PERIODÍSTICA A LA
CATALUNYA DEL PRIMER TERÇ DEL
SEGLE XX EN ELS ESCRITS
AUTOBIOGRÀFICS

Jaume Mercader-Miret ens explica a Memòries d'un aprenent vilafranquí (1990), que en plena Segona República "publicava un article setmanal a Acció, de Vilafranca, intentant seguir el mateix camí del Pla narrador, el de Sagarra de L'aperitiu que llegia cada setmana a Mirador i el de Manuel Brunet de les pàgines de La Veu de Catalunya" (p.101). Tornant a Mirador, afegirà que aquesta publicació fou "la base del meu coneixement del fenomen artístic i literari, del seu món, dels homes d'aquí i de tot el món, de les seves idees com de les seves obres" (p.188). "El mateix m'ocorregué amb la lectura periòdica del D'Ací i d'Allà dels temps de Carles Soldevila" (íd.), dirà tot seguit.

Vet aquí un exemple diàfan del que les biografies, memòries i dietaris ens poden aportar pel coneixement de com és rebut pels seus lectors el periodisme a casa nostra.

En una altra ocasió "La premsa en les autobiografies catalanes del primer terç del segle XX", dins La premsa de los siglos XIX y XX, (1986), vaig dur a terme un assaig temptatiu de mostrar que aquest tipus de fonts ens donen una imatge de la recepció de la premsa, especialment dels diaris. Igualment, amb J. M. Treserras, utilitzarem la "literatura del jo" per a calibrar quin havia estat l'efecte de la lectura d'una publicació periòdica concreta, el magazine D'Ací i D'Allà (dins Premsa, comunicació i cultura a Catalunya durant el primer terç del segle XX, 1989).

En aquesta mateixa línia, em proposo ara indicar en quins sentits allò que K. Plummer denomina el "documents personals" (prestatge en el que s'arreglaren, així mateix, des d'epístoles a "històries de vida") pot ajudar a construir la història de la periodística i de la seva recepció, en aquesta

Catalunya del primer terç del segle XX.

Josep Maria Casasús en el seu El periodisme a Catalunya (1988) ens dóna una llista provisional dels principals periodistes catalans, especialment del Principat. D'acord amb les seves ponderacions (el nombre de gèneres a què els diversos periodistes es dedicaren i la importància relativa de cada autor en cada sector), Pla, Gaziol i Xammar en serien els més destacats pel període que ens ocupa. Als seus talons ens trobaríem amb Sagarra, Carles Soldevila, Rovira i Virgili i Josep M. Planes. A partir d'aquest supòsit, prou plausible, hem intentat fer una valoració quantitativa (nombre de planes on són citats) del pes dels tres primers, de Rovira i Virgili i de Planes en algunes autobiografies i memòries d'autors d'aquesta època.

A més, hi hem afegit d'Ors. I això perquè, malgrat l'escassa versabilitat periodística orsiana (algú va dir, exagerant només un pel, que s'havia passat la vida escrivint i reescrivint només un sol article: un sol article que embadalí, però, tota una burgesia, la seva intel·lectualitat i els seus polítics nacionalitzadors, fins a crear de socarrel un moviment ideològic enter, el Noucentisme), malgrat aquesta escassa versatilitat (la insistència en la qual gairebé arribà a crear un gènere), Xenius tingué una tan continuada tasca a La Veu de Catalunya amb el seu "Glosari" que el convertí a bastament en una figura periodística pública de primer ordre.

Hem exclòs, però, de la nostra consideració Sagarra i Soldevila, atenent que el pes de la seva obra novel·lística, poètica o dramàtica feia difícil destriar quan, en les diverses obres memorialístiques contemplades, la seva menció era deguda al ressò periodístic o a l'estrictament literari.

Las obres memorialístiques que hem buidat formen dos conjunts diferenciats per la personalitat dels seus autors. En el primer (Grup A), hi figuren tot un seguit de persones el contacte professional de les quals amb el periodisme fou en la seva vida més aviat escadusser o secundari, o bé senzillament nul. Són les vint obres que a continuació es detallen:

- Bosch-Gimpera, Pere.** Memòries. Barcelona, Edicions 62, 1980.
- Bulbena, Glòria.** Barcelona. Trossos de vida i records de l'ahir. Barcelona, Pòrtic, 1976.
- Cambó, Francesc.** Memòries (1876-1936). Barcelona, Alpha SA, 1981.
- Closas, Antoni.** Vells amics i hores passades. Barcelona, Pòrtic, 1976.
- Eroles, Emili.** Memòries d'un llibre vell. Barcelona, Pòrtic, 1971.
- Farreras, Antoni.** De la Setmana Tràgica a la implantació del franquisme. Barcelona, Pòrtic, 1977.
- Ferrer i Farriol, Joan.** (Transcrit per Baltasar Porcel). La revuelta permanente. Barcelona, Planeta, 1978.
- Garriga i Massó, Joan.** Memòries d'un liberal catalanista (1871-1939). Barcelona, Edicions 62, 1987.
- Guinart, Miquel.** Memòries d'un militant catalanista. Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988.
- Juan Arbó, Sebastián.** Memorias. Los hombres de la ciudad. Barcelona, Planeta, 1982.
- Manent i Peses, Joan.** Records d'un sindicalista llibertari català. 1916-1943. París, Edicions Catalanes de París, 1977.

Miracle, Josep. Quatre coses del meu temps. (Memòries). Barcelona, La Paraula Viva, 1976.

Moll, Francesc de Borja. Els meus primers trenta anys, 1903-1934. Palma de Mallorca, Moll, 1970.

Nadal, Joaquim Maria de. Memòries. Vuitanta anys de sinceritat i de silenci. Barcelona, Aedos, 1965.

Pi i Sunyer, Carles. La república y la guerra. Memorias de un político catalán. México, Oasis SA, 1975.

Planes, Ramon. Memòries. Sitges, Grup d'Estudis Sitgetans, 1987.

Poblet, Josep M. Memòries d'un rodamon. Barcelona, Pòrtic, 1976.

Renart, Joaquim. Diari. 1918-1961. Barcelona, Destino, 1975.

Trueta, Josep. Fragments d'una vida. Memòries. Barcelona, Edicions 62, 1978.

Ynglada, Pere. (Transcrit per Carles Soldevila). Records i opinions. Barcelona, Aedos, 1959.

El segon conglomerat (grup B), més reduït, està format per persones la professió de les quals era precisament el periodisme, o bé que hi mantingueren un contacte privilegiat. Són els deu autors de les obres següents:

Agustí, Ignacio. Ganas de hablar. Barcelona, Planeta, 1974.

Alba, Víctor. Sísif i el seu temps. I. Costa avall. Barcelona, Laertes, 1990.

Busquets i Molas, Esteve. Quaranta anys de periodisme barceloní. Barcelona, Pòrtic, 1976.

Hurtado, Amadeu. Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps. I. 1894-1930. Barcelona, Ariel SA, 1969. (II. 1931-1936, Barcelona, Ariel, S.A., 1967).

Llates, Rosend. 30 anys de vida catalana. Barcelona, Aedos, 1969. Ésser català no és gens fàcil. 1931-1936. Barcelona, Aedos, 1971.

Montserrat, Federica. Mis primeros cuarenta años. Barcelona, Plaza y Janés, 1987.

Passarell, Jaume. Homes i coses de la Barcelona d'abans. Barcelona, Pòrtic, 1968.

Homes i coses de la Barcelona d'abans. (segona part). Barcelona, Pòrtic, 1974.

Riera Llorca, Vicenç. El meu pas pel temps (1903-1939). Barcelona, Edicions 62, 1979.

Roig i Llop, Tomàs. Memòries. 1902-1931. Barcelona, Pòrtic, 1975.

Del meu viatge per la vida. Memòries. 1931-1939. Barcelona, Pòrtic, 1978.

Solsona, Braulio. Evocaciones políticas y periodísticas. Barcelona, Pòrtic, 1970.

Hem comptabilitzat les obres (comptant com una unitat cada conjunt de dos volums d'Hurtado, Passarell i Roig i Llop) en les quals apareix algun dels sis periodistes estudiats, i alhora el nombre de planes en què en cada una d'elles hi són recordats. El quadre adjunt reflecteix els resultats obtinguts.

PERIODISTES	Nombre d'obres en què apareixen			Mitjana del nombre de planes per obra en què apareixen			Valoració
	Grup A	Grup B	Total	Grup A	Grup B	Total	
	Agustí Calvet (Gaziel)	9	4	13	1,7	8,3	
Eugeni d'Ors (Xenius)	13	8	21	4,5	9,4	6,4	1
Josep Pla	9	8	17	3,8	5,9	4,8	3
Josep M. Planes	4	6	10	2,7	6,4	4,9	5
Antoni Rovira i Virgili	12	6	18	4,1	7,8	5,3	2
Eugeni Xammar	3	5	8	1	2	1,6	6

Això ens ha permès de quantificar la recepció d'aquests periodistes en la "literatura del jo" (en aquest cas, autobiografies i memòries només, llevat d'un escadusser dietari) en el primer terç del segle XX català. Observem, d'una banda, la poca diferència d'apreciació dels periodistes per part d'un grup o altre de persones: D'Ors i Rovira i Virgili figuren en primer i segon lloc, respectivament, tant del grup A com del B; Pla figuraria també en els dos grups en tercera posició, però Gaziel i Planes la compartirien amb Pla en el grup B, mentre que aquests dos ocuparien un quart lloc en el grup A; finalment, tant pels uns com pels altres, Xammar aniria a la cua. D'altra banda, com era de preveure, és palès el major interès que el grup B (els periodistes) tenen per la temàtica pròpia: obvi, ens hauriem pogut estalviar de dir-ho!

Ahora, també hem pogut apreciar com, en la consideració dels receptors, té potser més pes la fama pública (justificada o no) que no pas els possibles mèrits i qualitats estilístico-periodístics dels emissors-periodistes. Així, veiem com d'Ors s'endu la palma, tant entre periodistes com entre no periodistes, sia atenent el nombre d'obres que se n'ocupen, sia per la quantitat de planes que mereixen la seva atenció: 21, d'un total de 30 obres, amb una mitjana de 6,4 planes per obra en què se'l menciona. Rovira i Virgili li aniria a l'encalç; encara que Pla el superi en nombre d'obres de periodistes en què és mencionat, aquest només obté un cinquè lloc entre els mateixos pel nombre de planes on és al·ludit. (Incidint, entre parèntesis, en el Pla de la Segona República, a redós de Cambó, Víctor Alba en dirà que "era un periodista a l'antiga, de comentari sense informació ni investigació", p.157).

Amb un Pla en tercer lloc, doncs, vindrien a continuació Gaziel i Planes, tant pel públic com per la professió. Finalment, Xammar és el menys considerat en el seu conjunt, probablement pel fet que la seva tasca es desenvolupava fonamentalment fora de l'àmbit català, com a corresponal a l'estranger. De fet, des de la guerra fou un home oblidat, fins a la publicació,

primer de les seves memòries (1974) i després d'una antologia dels seus escrits periodístics (1989).

Aquesta petita mostra de la recepció individualitzada de la periodística (6 emissors, 30 receptors) és un tast barroer de la feina a fer, molt més afinadament i molt més àmpliament. Afinar, voldria dir, per exemple, desglossar temàticament el nombre de citacions comptabilitzades; o comparar-les amb el nombre de citacions de polítics o de familiars de l'autor (o de vedets de revista o d'empresaris), per tal de poder ponderar el pes dels periodistes en la vida de cada receptor; o comparar el nombre de publicacions periòdiques citades amb el nombre de periodistes esmentats, per constatar-ne la força respectiva, etc. A més haurien de considerar-se les diverses variables de la personalitat de cada receptor (culturals, socials, generacionals, territorials, etc.), per poder estudiar la recepció per conjunts que atenguin aquestes variables. I creuar aquests i altres possibles ítems. Etc.

Pel què fa a l'ampliació de les fonts utilitzades, només aquesta constatació: comptem actualment amb una cinquantena d'autobiografies-memòries-dietaris (sense incloure-hi els epistolaris i d'altres peces de la "textualitat del jo", com els llibres de viatges) publicats de periodistes que van treballar a l'època que ens ocupa a Catalunya; comptem, pel cap baix i que em consti, amb una dotzena d'obres inèdites del mateix caire (Tasis, Samblancat, López-Picó, Joaquim Folch i Torras, Hemòs Plaja, Maspons i Anglèsell, entre d'altres); comptem alhora, amb una bona cinquantena d'obres del mateix tipus d'autors, no directament periodistes i que ens donen fe de la seva particular recepció de la periodística de l'època com a bons testadors del paper premsa. (I aquest tou no constitueix ni de bon tros la totalitat d'autobiografies - memòries - dietaris, editats o no, que es refereixen a la Catalunya d'aquesta època). El material hi és. I com veiem, és abundant. Només cal inventariar-lo i utilitzar-lo amb prou eficàcia. Podem fer-ho.

Hi ha, ensems, una forma no quantitativa, més descriptiva i valorativa d'abordar tot aquest material. Consisteix a preguntar qui parla, de qui es parla o quan se'n parla. Consisteix a preguntar-nos què se'ns diu dels periodistes en aquesta mena de fonts. A preguntar-nos la qualitat i les circumstàncies d'allò que se'n diu. De cada periodista. De cada tipus de periodística. Fem-hi una ullada.

En d'altres llocs, com ja he insinuat abans, vaig indicar que la premsa d'aquesta època (d'eclosió de la societat de comunicació de masses) és un element decisiu no tan sols en la "conformació d'una consciència cívica o política, sinó en la creació d'una nova cultura i fins i tot d'una visió global del món" (*La premsa...*, p.463). En efecte, podem constatar-ho en la apreciació dels mateixos autobiògrafs. Per exemple, Hurtado ens dirà que al final del segle XIX "començava a ésser el periodisme instrument de cultura popular" (I, p. 201), especialment a través de *La Vanguardia*; Sagarra, que el *Cu-Cut!* "fou en realitat el meu primer instrument de cultura per a ordenar i precisar dintre meu el tema que més m'apassionava" (I, p.207); Escalasans, que, des que aparegué el "Glosari" a *La Veu de Catalunya*, d'Ors i Carner "van passar a ser els meus màxims formadors literaris" (I., p.79). Observem que en aquest darrer cas ja no només ens trobem amb referències a publicacions periòdiques concretes, sinó alhora amb noms de periodistes individualitzats. Com ens els

trobàvem en la citació de Marceder-Miret que encapçala aquest escrit. En les seves Memorias de un cero a la izquierda (1962), Jose M. Francés vantarà també la importància de la recepció pública d'altres periodistes notables, com Francesc Madrid, "talentoso, joven y brillante", "cuyo nombre se popularizaba" (p.443, 547); o com Rovira i Virgili, "el periodista estrella que cubrió magistralmente la sección internacional del fenecido Poble Català de mi juventud" (p.498-499). En aquest mateix sentit d'audiència pública, V. Alba es referirà al fet que "el Mirador tenia l'Aperitiu de Sagarra, que es feia llegir encara més que el "Full de dietari" de Carles Soldevila a La Publicitat" (p.42).

Continuant en el tema de com la recepció periodística implica un evident caire culturitzador, acudim ara a A. Cirici Pellicer. En la seva autobiografia en dos volums (Nen, no t'enfilis i El temps barrat, 1972 i 1973) ens exposarà que "moltes de les informacions de tipus artístic i històric [que rebia] vénen d'articles i il·lustracions de La Mainada" que "va ser l'incentiu de la compra de llibres" i representava per a ell "el nou esperit". En un altre indret, Cirici afegirà que J.V. Foix "des de les planes de La Publicitat, va fer-nos rebre amb entusiasme el surrealisme". Concloem amb Cirici recordant que a casa seva "gairebé l'única font d'informació que teníem eren el D'Ací i d'Allà i La Publicitat, fins que va començar a sortir Mirador" (Nen..., p.93-94 i 103; El temps... p.132).

En efecte, el vehicle a través del qual es difonien els nous paradigmes culturals -i més- era certament la premsa, però no només entesa com un gran mediador actuant gairebé per osmosi sobre un esponjós camp social, sinó mitjançant publicacions i periodistes concrets que exercien unes influències precises sobre persones i grups socials específics (sovint, la família).

I aquests periòdics no únicament culturitzen, és clar. Exerceixen moltes altres funcions. D'una d'elles, se'n fan càrrec quasi en exclusiva les revistes satíriques: la de sancionar mitjançant la riota pública. Veiem, sinó, el que ens diu Miracle d'El Bé Negre: "els personatges de l'època abans de fer alguna cosa es preguntaven com s'ho prendria" la mencionada revista (p. 232).

Finalment, publicacions i periodistes actuen sobre el receptor incitant a la creació de noves publicacions i de nous periodistes. Hem vist, en la citació inicial d'aquest paper, que Brunet, Soldevila i Sagarra influïren decisivament en els articles de Mercader-Miret. Cirici ens farà avinent que la revista escolar Prismes, en la qual col·laborava, s'inspirà en Arc Voltaic o en Hèlix, i que «uns fulls a dues columnes titulades "Hom sap, hom diu"» del mateix Prismes eren escrits per ell mateix "a imitació d'una secció de la revista La Rambla" (El temps..., 64-65). Un altre cas de la influència de la periodística en la seva pròpia perpetuació el trobem en les memòries de Màrius Verdaguer, La ciutat esvaïda (1976), quan ens explica a la menuda com va ser de decisiu per a ell el contacte amb Miquel dels Sants Oliver, els articles del qual, en la seva darrera malaltia, "convinguérem que ell em dictaria i que jo després els passaria a màquina i m'encarregaria d'entregar-los per a la publicació" (p.124-127).

Un darrer exemple, entre els molts existents, seria el del mestratge que per a V. Alba representaren M. Aguilar, J. Ventalló, Irene Polo i, especialment, Josep Escuder, el creador d'Última Hora: "l'aprenentatge amb Màrius Aguilar i Ventalló ara prenien sentit"; "si aprengué d'Aguilar els aspectes diguem-ne

literaris del periodisme, d'Escudern n'aprengué els tècnics"; "l'aspecte diguem-ne investigador del periodisme l'hi refinà una altra periodista excepcional, la Irene Polo" (p. 141-144).

Veiem, doncs, amb aquests migrats exemples un seguit d'elements de la recepció de la periodística. En primer lloc, que la familiaritat de la presència de la premsa és condició indispensable per a esdevenir un element actiu sobre la vida quotidiana dels lectors. Més enllà, que aquesta premsa es concreta en publicacions individualitzades, cadascuna de les quals obra significativament sobre els seus lectors d'una manera particularitzada. Però, en allò més concret encara, apareix el periodista en persona, que subministra determinats serveis i es comunica amb cada lector amb funcions cooperatives específiques. Una d'elles, i no la menys notable, consisteix a incitar una part d'aquests lectors a la pròpia pràctica, de primer escriptural i després periodística, de manera que es creï una dinàmica interna d'autoreproducció perpetuadora autor-lector-autor.

Per acabar aquest tema de la receptivitat contemplada des d'un punt de vista qualitatiu, voldria fer esment d'un aspecte generalment poc assenyalat, i que, en canvi, he pogut constatar després de la lectura atenta de milers i milers de planes de literatura autobiogràfica, algunes d'elles inèdites. Es tracta de l'específica i sovint excloent difusió-recepció de ventalls sencers de periodística, segons els diferents grups socials receptors (i, secundàriament, també emissors-difusors).

En les memòries, s'observa que el camp d'interessos (materials, culturals i d'altres) de cada autor varia substancialment segons el grup social al qual pertany, cosa predictable d'antuvi, però que sovint arriba a extrems radicals insospitats (com seria el cas de la *Crònica familiar*, inèdita, escrita durant els anys setanta per Clara Pascual Oíz, típica representant d'una burgesia mitjana lligada a la burocràcia estatal espanyola, els interessos de la qual rarament van més enllà del clos casolà, amb els seus naixements, batejos, primeres comunions, casaments, descendències i morts, i a tot estirar arriben a l'anomenada "vida social"; això mateix constitueix essencialment la segona part de les memòries de Glòria Bulbena).

Semblaria, però, que en els moments dels quals ens ocupem, els de l'eclosió de la societat de comunicació de masses, els diversos grups socials haurien de ser més permeables entre ells del que la realitat subjectiva observada en el material autobiogràfic ens mostra. I aquesta impermeabilitat afecta d'una manera molt aguda els grups socials de més gran pes estructural: la fractura entre burgesia i proletariat és nítida en la subjectivitat dels autors; burgesos i proletaris ignoren (de fet, i de vegades volgudament) la vida sencera de la classe social aliena i no la contempen sinó esporàdicament; i en aquests comptats moments és observada com allò altre, diferent i oposat que hi ha en un món desconegut, a manera d'alteritat absoluta, sovint percebuda i viscuda com l'enemic que cal combatre. La impermeabilitat d'aquestes classes, com a tals i per a si mateixes, és un fet subjectiu que no pot discutir-se-les-hi, com ho és l'objectivitat de la lluita entre elles. Diguem-ho d'una vegada amb les paraules consagrades: la lluita de classes ens apareix en la literatura del jo no com un invent doctrinal *a posteriori*, sinó com un element viu en la percepció expressa de la realitat social pels seus actors

individuals. Més sovintejadament representada en negatiu (ignorància de l'altre), però així mateix actuada positivament (combatre l'enemic).

No és estrany que en el terreny de la recepció de la periodística ens trobem amb aquesta realitat, aplicada a un camp concret. Posem-ne uns quants exemples. En primer lloc, parem esment en el cas de Felipe Aláiz. En el Torrent i Tasis només apareix com a director del bilingüe òrgan de la CNT-FAI de Sabadell, Superación (1937). Aláiz, però, fou un dels més importants directors de Solidaridad Obrera, i també d'altres publicacions periòdiques cenetistes catalanes durant els anys vint i trenta, i posteriorment a l'exili francès; alhora, essent un notable intel·lectual anarquista-sindicalista, és autor d'una inestimable peça del que Casasús anomena "ciència o teoria del periodisme", Cómo se hace un diario, publicada durant la Segona República. Doncs bé, d'ell, només en parlen memòries i autobiografies d'obers, especialment cenetistes (Montseny, García Oliver, Bueso, Pérez Baró, J. Ferrer, etc.). És simptomàtica aquesta selectiva receptivitat. Contràriament, no és menys simptomàtic que, en Mis primeros cuarenta años, dels vuitantacinc periodistes actius durant el primer terç del segle XX citats per Casasús en la seva llista, F. Montseny només en cita quatre. I quins quatre!, Lluís Companys, E.C. Carbó (també director de Solidaridad Obrera, com Aláiz), Andreu Nin i Pi i Margall. Assenyalem que en la referida llista, d'altra banda, no hi figura la mateixa Federica Montseny, que es va passar la vida fent de periodista! Això darrer podria considerar-se com a poc rellevant (posat que la llista cronològica de Casasús no pretenia ser exhaustiva ni definitiva, sinó merament temptativa i provisional). Però sí que és rellevant que, a la gran compilació de Torrent i Tasis, tant Carbó com Montseny hi figurin només en una sola ocasió. Tot i considerant el fet que a Torrent i Tasis hi ha una escadussera atenció a publicacions i periodistes en llengua catalana a Catalunya, no s'expliquen només per aquesta raó tractaments tan dissímils com els que es desprenen del que hem dit i de les constatacions següents: Gaziol en la Història de la premsa catalana (2 vol. 1966) hi apareix en vuit planes i La Vanguardia en deu, mentre Solidaritat Obrera només en una sola ocasió.

Podríem concloure que, si la receptivitat periodística fou molt compartimentada i exclouent socialment, caldria que, en canvi, la seva historiació deixés de ser-ho i no perpetués aquestes fractures. Tots hi guanyarem, probablement. Llevat que, amb una visió miop, si no cega, ja ens vagi bé jugar a la campaneta la ning-ning.

En tot cas, si volem fer una "història total" caldrà tenir ben presents fets com els següents, aportats pels mateixos memorialistes: mentre el nen Cirici llegia La Mainada, J. Oliva, "lliurepensador nascut a Gràcia", com s'autodefineix en el títol de les seves memòries (publicades sense data cap a la meitat dels anys vuitanta), venia diaris pels carrers quan era també un nen (com, ja de gran, el protagonista de la novel·la primerenca de J. Folch i Torres, Joan Endal, p.71-76), i alhora, sovint feia servir aquests diaris per a guardar-se del fred, a falta de samarreta i de mitjons (p.5). Caldrà entendre també que els relats periodístics que escoltaven els obrers, llegits en veu alta per algun dels escassos companys que sabien de lletra (com ens explica J. M. Poblet dels obrers del Montblanc de la seva infantesa -p.55- o com feia l'al·ludit Joan

Endal -p.47-), no eren els mateixos que els llegits a La Veu de Catalunya o La Vanguardia; malgrat que, entre d'altres finalitats, ambdós tipus de relat pretenguessin un efecte mobilitzador entre els seus lectors (com diu Hurtado referint-se a La Veu de Catalunya: "la multitud era... un instrument manejable en les hores que calia que una acció de partit o de govern recolzés en alguna agitació general...", II, p.37), però en sentits i direccions contraris i oposats.

D'això es desprendria que

-condicions socials lligades al tracte quotidià amb la periodística, per part dels receptors, i

-intencionalitat social dels emissors a llançar el seu missatge
són dos dels elements indispensables, entre d'altres, per a acostar-nos a la recepció amb prou probabilitats de construir amb encert la seva història.